

Ex. A.

BYRON, G. N. G.

MANFRED.

AF

LORD BYRON.

Öfversättning

af

JOH. HENR. THOMANDER.

I himmel och på jord fins mer, Horatio,
Än er philosophi kan drömma om.

HAMLET.

UPSALA

PALMBLAD & C.

1826.

PERSONER.

MANFRED.

EN STENGETS-JÄGARE.

ABBOTEN I S:T MAURITII KLOSTER.

EMANUEL.

HERRMAN.

ALPFRUN.

ARIMANES.

NEMESIS.

DE TRE ÖDETS GUDINNOR.

ANDAR. m. fl.

(Scenen: ibland Hög-Alperne, dels i Manfreds borg, dels ibland bergen).

FÖRSTA AKTEN.

Första Scenen.

Ett Göthiskt galleri. Midnatt.

Manfred. (allena).

Manfred.

Fylld måste lampan bli, men brinner dock
Så länge ej, som jag har än att vaka:
Min slummer — om jag slumrar — är ej sömn,
Men blott en fortsatt tanke, den jag då
Ej kan emotstå: vaket är mitt hjerta,
Och dessa ögon lyckas till allenast,
Att se derinne; och jag lefver än,
Och andas, och bär mensklig hamn och skepnad.
Men sorgen är den vises lärare;
All kunskap är en sorg, den kunnigaste
Begråter bittrast den dyrköpta sanning,

Att kunskapsträdet ej är lifvets träd.
Philosophin, det underbaras källor,
Och vetandes och verldens visdoms djup
Jag har försökt; en kraft bor i min själ
Att göra dem sig underdåniga. —
Men det ej båtat: jag gjort menskor godt,
Och funnit godt bland menniskor tillika —
Men det ej båtat: har haft fiender,
Och ingen skrämt mig, mången för mig fallit —
Men det ej båtat: — Godt och ondt och lif,
Passioner, makt och allt hvad andra äga,
För mig har varit liksom regn för sanden,
Se'n den namnlösa stunden. Jag är fallen
I den förbannelsen, att känna ingen fruktan,
Ej ojemn puls, som slår af hopp och önskan,
Och kärlek ej till någon ting på jorden. —
Nu till mitt värf! J underbara verktyg,
J, Andar af ett gränslöst Universum!
Som jag har sökt i mörkret och i ljuset —
J, hvilka famnen jorden om och dväljens
I renare natur, — som ha'n till hemvist
De obestigeliga klyftors spets,

Och jords och verldshafs kulor till förtrogna —
Jag kallar er vid denna skrift, som gifver
Mig makten öfver er: — Upp! träden fram!

(Paus).

De komma icke än. — Nu vid hans röst,
Som är bland er den förste — vid det tecken,
Som skakar er med fasans köld — vid honom,
Som aldrig dör: — Upp! Lyden! Träden fram! —

(Paus).

Om det är så — J! jordens, luftens Andar,
Ej skolen så mig gäcka; vid en makt
Än djupare än all den hittills nämnda,
Vid det tyranniska förtrollningsord,
Som föddes först på en förkastad stjerna,
En glödgad spillra af en nerbränd verld,
Ett flyktigt hellvete på gränslös rymd,
Vid den förbannelse, hvars tyngd jag bär,
Den tanke, som är i mig och omkring mig,
Jag till min vilja tvingar er. — Upp! Fram!

(En stillastående stjerna synes i den mörkare ändan af galleriet och en röst höres sjunga):

Förste Anden.

Menska! för din vilja böjd,
Kommer jag från skyars höjd,
Der mig qvällen byggt ett slott,
Rosenrödt och azurblått,
Sådant aftonsoln det målar
Med sin pensel utaf strålar;
Fast af syndigt ord besvuren,
På en stjernas stråle buren;
Under din befallning böjd,
Bjud! din önskan skall bli nöjd!

Röst af den Andre Anden.

Mont Blanc är ju bergenas konung,
I gråa forntid krönt,
Af hällar hans thron, hans mantel af moln,
Diademet af snö så skönt.
Som gördel bär han skogars hår,
Och lavinen i sin hand;
Men förr'n dess dån hörs långt ifrån,
Jag hejdar den ibland.
Och Gletscherns massa, kall och rå,
Går framåt dag för dag;

Men den, som bjuder henne gå
Och stanna, det är jag.
Jag är dess ande; blir jag vred,
Så böjer berget sig
Och skälfver i sin grundval ned, —
Men, hvad vill du med mig?

Röst af den Tredje Anden.

I blågröna djupen,
Der våg finner ro,
Der vind är en fremling,
Och hafsormar bo,
Der hafsfrun bepryder
Med musslor sitt hår;
Besvärjningen hördes,
Som sjön, när han går;
I stilla korallsal
Jag echot förnam —
Till verldshafvets Ande
Din vilja bär fram.

Fjerde Anden.

Der jordbäfning slumrar
På kuddar af eld,

Och sjön utaf svafvel
Den kokar så vild;
Der Andernas rötter
Slå djupt uti mull,
Som topparna stiga
Mot stjernornas gull;
Jag lemnat min hvila
Vid trollordets ljud —
Låt höra din vilja:
Jag lyder ditt bud.

Femte Anden.

Att rida vinden är min sed,
Jag stormen tygla vet;
Orkanen, som förbi jag red,
Är än af blixten het;
Att skynda på, jag for med blåst
Utöfver land och haf:
Tolf skepp, jag mötte, segla väl:
Men gå i natt i qvaf.

Sjette Anden.

Af nattens skuggor är mitt hus,
Hvi plågar du mig då med ljus?

Sjunde Anden.

Den stjerna, som ditt öde har,
Den hade jag, förrn jorden var:
Det var en verld, så skön och stor,
Som nånsin klot i rymden for;
Dess bana fri och ordnad var,
Ej bättre stjerna himlen bar.
Men stunden kom — och af och an
Ett formlöst eldsklot samm och brann,
En skef komet, förbannad fläck,
Och hela verldssystemets skräck;
Än hvälfvande med medfödd kraft,
Men ur den bana, som han haft,
På himmelen ett vanställdt sken,
Ett missfoster för empyrén!
Och du, som der ditt öde ser —
Mask, som jag lyder och beler —
Styrd af en makt (som ej är din
Blott lånt, att göra dig till min),
Att stiga ned blott på en blink,
Der kräken, rädda för din vink,
Dagtinga med ett ting, likt dig —
Hvad vill du, stoftets son, med mig?

Alla Sju Andarna.

Din stjerna, haf, luft, natt, vind, berg och
jord
Förbida här ditt bud, du stoftets son.
För dig stå deras Andar på ditt ord.
Hvad vill du, menskors ättling? Säg ifrån!

Manfred.

Förgätenhet —

Förste Anden.

Af hvad? af hvem? och hvarför?

Manfred.

Af det, som är inom mig; läs det der —
Du vet det och jag kan ej nämna det.

Anden.

Vi kunna gifva blott, hvad vi besitta:
Bed af oss undersåter, krona, makt
Utöfver jorden eller blott en del:
Begär det ord, som styr det element,
Som hvar af oss beherrskar, ett och allt
Är ditt.

Manfred.

Blott glömska, sjelfförgätenhet! —
Hvad? kunnen J ej ur de dolda riken,
Dem J mig bjuden, pressa hvad jag ber?

Anden.

Det är ej i vår makt och vår natur;
Men — du må dö.

Manfred.

Skall döden ge mig detta?

Anden.

Odödligt är vårt lif, vi glömma ej,
Det evigt är; för oss är det förflutna,
Som det tillkommande beständigt nära.
Förstår du ännu? Har du nu fått svar?

Manfred.

J gäcken mig. — Den makt, som fört er hit,
Gjort er till slafvar: len ej åt mitt bud!
Ty själen, anden, Prometheiska gnistan,
Mitt väsens blixt, är lika ljus som er,
Och genomtränger, ljungar lika långt,

Och viker ej för er, fast stängd i stoft!
Säg', eller jag skall lära, hvem jag är.

Anden.

Vi säge, som vi sagt; vårt svar är just
I dina ord.

Manfred.

Hvi svaren J mig så?

Anden.

Är, som du sagt, ditt väsen likt med vårt,
Vi svarat, då vi sagt dig, att det ting,
Som menskor kalla död, ej fins för oss.

Manfred.

Förgäfves då jag kallat er; J kunnen
Ej hjelpa, eller viljen icke.

Anden.

Säg;
Hvad vi besitta, bjuds dig; det är ditt:
Betänk, förrn du oss släpper, än engång —
Makt, kungarike, styrka, mängd af dagar. —

Manfred.

Förbannadt! — och hvad skall jag väl med dagar?
De ä' för långa redan. — Bort! — Vik hän!

Anden!

Betänk! då här vi äre, vilja vi
Dig tjena. Fins det ingen annan tjenst;
För dig ej utan värde, som du önskar?

Manfred.

Nej, ingen. Håll! ett ord blott, förrn vi skiljas —
Jag ville se ert anlete. Jag hör
En stämmas melancholiskt skära ljud,
Som ljuf musik på hafvet, och jag ser
En stadig stjerna blicka stor och klar:
Men intet mer. Kom till mig, som du är,
Du eller alla, i de vanda former.

Anden.

Vår form ej skiljs ifrån det element,
Hvars själ och lif vi äro hvar för sig:
Men välj en form; — i den vi vilje synas.

Manfred.

Jag har ej val; på jorden fins ej form
Ful eller skön för mig. Låt den, som är
Af er den mäktigaste, ta den hamn,
Som synes honom tjenligast. — Låt se!

Sjunde Anden. (visande sig i skepnad af en skön qvinna).

Se!

Manfred.

Gud! om detta vore så! och du
Ej är en dårskap och ett gäckeri,
Jag kunde än bli lycklig — Ack! jag vill
Omfamna dig, och vi — (Skepnaden försvinner).
Mitt hjerta krossas! (Manfred afdånar).

En Röst höres med följande besvärjning.

När på tufvan lysmask glimmar,
Månen ser i stilla haf,
Irrbloss öfver träsket simmar,
Vättar hoppa på en graf,
Stjernfall vidt i rymder skjuta,
Syrsor gnälla, ufvar tjuta,
Löfven i den mörka lund
Hålla anden för en stund;
Då med krafter underbara
Öfver dig min själ skall vara.

Huru tung dig sömnen finner,
Dock din själ ej somna får.

Skugga fins, som ej försvinner;
Tanke fins, som ej förgår;
Dunkla makter, som sig hämna,
Evigt ingen frid dig lemna;
I ett grafchor är du satt,
Svept uti en dimmas natt.
Och med denna trolldomsanda
Skall du evigt dig beblanda.

Kan ditt öga ej mig spana,
Skall det känna mig ändå,
Som en makt, hvars dunkla bana
Med dig gått och måste gå.
När uti en fruktad våda
Dina ögon kring sig skåda,
Skall du undra att jag är
Ej, som skuggan, strax dig när,
Och de krafter, dig förfölja,
Blifva — hvad du måste dölja.

Ren förtrollnings-sångens toner
Till förbannelse dig fällt,
Och från luftens regioner
Dig en ande giller ställt;

Och en röst i vinden ljuder
Som dig lifvets fröjd förbjuder;
Nattens vallmo sprider sig
Utan någon ro för dig;
Dagen med en sol skall lysa,
Vid hvars blick ditt blod skall frysa.

Dina tårar jag beredde
Till en dryck, som döda skall;
Från ditt eget hjerta ledde
Jag en blodströms mörka svall;
Från ditt eget löje tömde
Ormens gift, som der sig gömde;
Från din egen läpp den saft,
Som gaf allt sin högsta kraft.
Gift har jag försökt de flesta,
Men ditt eget var det bästa.

Vid ditt hjertas aldrig fyllda
Svalg af ormbedrägeri,
Vid de falska dygduppfyllda
Ögons usla skrymteri;
Vid den mästerkonst du drifver,

Som dig ut för menska gifver,
Vid din fröjd af andras ve,
Vid ditt Kains-anlete,
Jag besvär dig, sjelf din snara,
Sjelf ditt hellvete att vara.

Nu ditt hufvud öfvergjute
Denna skål af qval och nöd!
Så är ödets dom: du njute
Ingen slummer, ingen död;
Fast din död skall synas nära
På din bön, att dig förfära.
Se! ren verkan visar sig;
Länklös kedja binder dig.
Hjerna, hjerta, allt ha mina
Ord förbannat. — Nu förtvina!

Andra Scenen.

Jungfruberget. — Morgon.

Manfred (allena på klipporna).

Manfred.

De Andar, jag besvurit, lemna mig; —
Den dunkla konst, jag lärt, begabbar mig; —

Den läkedom, jag sökte, qvalde mig;
Jag tror ej mer på öfvermensklig hjelp;
Den har ej makt utöfver det förflutna,
Och det tillkommande, det rör mig ej,
Förrn det förflutna är fördränkt i mörker. —
Min Moder Jord, och du, nyfödda Dag,
Och J, o Berg, hvi ären J så sköna?
Jag kan ej älska er. Du verldens öga,
Som öppnas öfver alla och förnöjer
Dem alla, — ej du skiner på mitt hjerta.
Och klyftor, J, på hvilkas högsta spets
Jag står, och ser de höga tallarna
Vid forsens brädd dernere sammanskrumpna
Till buskar, röjda knappt; om nu ett språng,
En rörelse, en pust blott, kunde föra
Mitt bröst på klippebarmens bädd att hvila
För evigt; — hvarför dröjer jag väl då?
Jag känner dragningen, och följer ej;
Jag faran ser, och viker ej tillrygga;
Min hjerna svindlar, — och min fot står fast:
En kraft mig trycker och tillbakahåller,
Och gör det till mitt ödes dom att lefva;
Om det är lif att bära inom mig

En sådan andelöshet, och att tjena
Min egen själ till graf; ty jag har upphört
Att för mig sjelf rättfärdiga min vandel: —
De ondas sista svaghet.

(En örn synes flyga förbi)

Ack, du örn,
Som klyfver molnens haf med starka vingar,
Hvars sälla flygt når närmast upp till himlen,
Väl må du stryka mig så när, — jag ville
Ditt byte bli och mätta dina ungar;
Du far, dit ögat ej kan följa dig;
Men ditt far nedåt, uppåt och omkring,
Och genombårar allt. — Gudomligt skönt!
Hur skön är hela denna yttre verld!
Hur herrlig i sitt lif och i sig sjelf;
Men vi, som nämna oss dess herrar, vi,
Halft stoft, halft gudar, lika platt ur stånd
Att sjunka och att stiga, väcke strid
Bland elementerna med vårt amfib-lif,
Och andas högmods och förnedrings anda
I kamp med små behof och skyhög vilja;
Till dess vår jordnatur får öfverhanden,
Och menskan blir hvad hon åt ingen säger,

Ej ens sig sjelf förtror! — Men hvad, musik?

(En herdepipa höres på afstånd).

De höga Alpers landtliga naturljud: —

Ty här är patriarchers tidehvarf

Ej herdefabel, — pipor fritt i luften

Med frida klockors klang från hjorden blandas;

Min själ, drick dessa ljud! Ack, vore jag

En ljuflig tons osynligt sälla ande,

En röst med lif, en fläkt af harmoni,

En kropplös njutning, född och döende

Med ljudet, som mig födde!

(Nedanifrån kommer en Stengetsjägare).

Stengetsjägarn.

Just så här,

Hit lopp min stenget: hennes snabba fötter

Ha gäckat mig: min jagt i dag lär knappt

Betala mitt halsbrytande bestyr. —

Men hvem är det? ej jägare, som nått

En höjd, den ingen ens af våra bergsbor,

Blott våra bästa jägare, ha hunnit:

Rik klädnad, manlig vext, hans uppsyn stolt,

På detta afstånd, som en odalmans. —

Jag vill gå närmare.

Manfred (utan att blifva honom varse).

Att vara sådan, —
Af sorg gråhårig, lik de vissna tallar,
En enda vinters sköfling, barklös, grenlös,
En naken stam från en förbannad rot,
Som endast ger en känsla af förstöring,
Och vara sådan, evigt blott en sådan,
Och hafva varit annat! Nu beplöjd
Med skrynklor, icke års, minuters verk;
Och stunder, — alla pinta ut till åldrar, —
Hvad stunder lefver jag! — J, isbergs massor,
Laviner, dem en andedrägt för ned
I jättlikt tummel, kommen, — krossen mig!
Hvart ögonblick jag hör er, öfver, under,
I ständigt brak och kamp; J gån förbi,
Och fallen blott på det, som än vill lefva;
Uppå den unga skog, som står i blomma,
Och på en menlös landtmans enda koja.

Stengetsjägarn.

Nu börjar dimman stiga upp från dalen;
Jag måste varna honom att gå ned,
Att ej förlora väg och lif tillika.

Manfred.

Kring fjällen bölja dimmor, moln slå opp
Tätt under mig, så hvita, svafvelfyllda,
Likt rök ur upprörd hellvets ocean,
Der hvarje våg bryts mot en strand, som lefver,
Klädd med fördömda som med kiselstenar.
Jag hisnar.

Stengetsjägarn.

Man försigtigt måste nalkas;
Ett brådskadt steg kan störta honom, och
Han synes stappla redan.

Manfred.

Berg ha fallit,
I molnen gjort ett svalg, och med en stöt
På sina medberg ruckat, och fyllt upp
De gröna dalar med förstörings spillror,
Dämt floder med ett plötsligt plask och krossat
Till dimmor deras vatten, och förmått
Att deras källor ge förändradt lopp. —
Så på sin ålderdom föll Rosenberget —
Hvi stod ej jag derunder?

Stengetsjägarn.

Akta er,
Min vän, ert nästa steg kan bli er dyrt!
För himlens skull, stå icke der på klinten!

Manfred (utan att höra honom).

Det hade varit mig en tjenlig graf;
Der hade mina ben fått ro i djupet;
De då ej blifvit strödda bort bland fjällen
Till stormens tidsfördrif, — som nu de blifva —
I detta språng. — Farväl, J öppna himlar!
Sen icke på mig så bestraffningsfullt; —
J ämnadens ej mig — Tag, jord, mitt stoft!

(Då Manfred är i begrepp att störta sig utför klippan, kommer Stengetsjägarn upp, fattar plötsligen uti honom, och håller honom tillbaka).

Stengetsjägarn.

Håll! håll! ursinnige; fast trött af lifvet,
Med brottsligt blod ej fläcka rena dalar. —
Kom, följ míg! — Här är den, som icke släpper.

Manfred.

Jag är så sjuk i hjertat, — håll ej så! —
Jag är ju idel svaghet, — bergen surra
Och spinna kring mig, — jag blir blind. —
Hvem är du?

Stengetsjägarn.

Det skall ni straxt få veta. — Nu blott följ
mig; —
Ty molnen tjockna: — der! — håll fast vid
mig! —
Sätt foten der, — der, tag den käppen, håll
Ett ögonblick i busken, — hit med handen,
Tag fatt uti min gördel, — sakta, — bra, —
Inom en timme få vi bättre väg. —
Kom hit! — fotfäste ska vi straxt få bättre,
Och något likt en gångstig, som den strömmen
Har vaskat ut i vintras. — Det går bra; —
Ni borde blifvit jägare. — Så, följ mig.

(De stiga med svårighet utför klipporna.
Ridån faller).

ANDRA AKTEN.

Första Scenen.

En koja ibland Bernska Alperna.

Manfred och Stengetsjägarn.

Stengetsjägarn.

Nej, nej, — blif qvar; — du får ej gå ännu:
Båd kropp och själ ä' lika oförmögna
Att tro hvarandra än på några timmar;
När du blir bättre, skall jag visa vägen: —
Men hvart?

Manfred.

Det skall du ej: jag känner sjelf
Min väg, och jag behöfver ej att visas.

Stengetsjägarn.

Din drägt och gång utmärka högre börd. —
En af de många, hvilkas klippeborgar
Se öfver lägre dälder: hvem af dessa
Är din? Jag känner blott portalerna;
Min väg går sällan ned att steka mig
Vid dessa gamla salars vida härd,

Och dricka med betjeningen; men vägen
Från bergen ned till deras dörr jag känner
Ifrån min barndom; — hvem af dem är din?

Manfred.

Likgodt.

Stengetsjägarn.

Förlåt min frågvishet, min herre;
Och blif ej vred. Kom, smaka på mitt vin;
Det är af gammal skörd; rätt mången gång
Det tinat mina ådror upp bland fjällen,
Nu må det tina dig. — Jag trycker dig.

Manfred.

Tag bort, tag bort! der är ju blod på brädden!
Vill det då aldrig — aldrig sjunka ned?

Stengetsjägarn.

Hvad är det der? Du mistar dina sinnen.

Manfred.

Jag säger, det är blod; — mitt blod, den rena,
Den varma ström, som rann uti min fars
Och våra ådror, då vi voro unga,
Och hade än ett hjerta, älskade

Hvarandra så, som ej vi borde älska,
Och det blef spildt: men än det stiger upp
De moln att bloda, som mig stängt från himlen,
Der du ej är, — och jag skall aldrig vara.

Stengetsjägarn.

Du man med sällsamt tal och faslig synd,
Som så befolkar tomheten, hvad helst
Din sorg och fruktan är, ännu fins hjelp, —
Guds männers tröst och himlens tålamod.

Manfred.

Ha! tålamod och tålamod! Det ordet
Blef gjordt för lastdjur, ej för vingadt rofdjur;
Predika det för folk af stoft, likt ditt, —
Jag har ej din natur.

Stengetsjägarn.

Nå, Gud ske lof!
Jag ville ej ha din för Wilhelm Tells
Berömda namn; men hvad ditt onda är,
Du måste bära det: det båtar föga
Att spritta till så der i raseri.

Manfred.

Hvad? bär jag det ej? — Ser du ej, jag lefver?

Stengetsjägarn.

Det der är ryckning blott, ej helsans lif.

Manfred.

Vet! jag har lefvat många, många år
Och långa år, men det är ingenting
Mot dem, som nu jag räknar: åldrar, —
åldrar, —
En rymd och evighet — och samvete,
En eldstörst efter död, och dock ej släckt!

Stengetsjägarn.

Hå! på din panna är din medelålders
Insegel fästadt nyss; jag är långt äldre.

Manfred.

Du tror, att lifvets längd beror af tid!
Ja visst; men hvarje gerning är en tidpunkt:
Och mina dar och nätter hafva blifvit
Ändlösa, oförgängliga, sig lika,
Otaliga atomer, liksom sanden
På hafvets djup; en kall ofruktbar öcken,
Hvarpå de vilda vågor bryta sig,
Men intet stannar utan vrak och lik
Och bitter ört, som sjelfva sjön förkastar.

Stengetsjägarn.

Han rasar, — jag får icke lemna honom.

Manfred.

O, att jag rasade! — hvad nu jag ser,
Det vore då en sjuklig dröm allenast.

Stengetsjägarn.

Hvad ser du eller tror dig varseblifva?

Manfred.

Jo, mig och dig — en bergsbo på en Alp,—
Din ödmjukt stilla dygd, ditt öppna tjäll,
Din tåligt fromma, stolta, fria själ,
Din aktning för dig sjelf, på oskuld grundad;
Och dina nätters sömn och dagars helsa;
Ditt värf, af faror adladt, och dock menlöst;
Ditt hopp om lycklig ålder, stilla graf,
Med kors och blomsterkrans på gröna tufvan,
Och dina barnbarns tår till minnesvård;
Det ser jag: — sedan skådar jag inom mig. —
Gör ingenting! — min själ var ren förbränd.

Stengetsjägarn.

Och vill du byta bort din lott mot min?

Manfred.

Nej, vän, jag gör ej orätt, byter ej
Med någon lefvande: jag kan ju bära, —
Ehuru illa, är det dock att bära, —
Hvad ingen ann fördroge blott att drömma,
Men dog deraf.

Stengetsjägarn.

Och dock med detta allt, —
Med denna känslighet för andras qval,
Du, svart af nedrighet? — säg icke så!
Kan den så ädelt tänker väl ha hämnats
På sina fiender?

Manfred.

O! nej, nej, nej!
Min oförrätt kom öfver dem mig älskat, —
Dem sjelf jag älskat mest: jag aldrig slog
En ovän, förrn till rättvist sjelfförsvar. —
Min famn en snara var.

Stengetsjägarn.

Dig tröste himlen!
Dig återställe bättring till dig sjelf;
Dig minnas mina böner.

Manfred.

Det behöfs ej,

Men tåla kan jag ditt medlidande.
Farväl! — nu är det tid. — Tag guld och tack, —
Ej ord — du har förtjent det. — Följ mig ej. —
Jag känner vägen, — faran är förbi: —
Ännu engång, jag ber dig, följ mig ej!
(Manfred går).

Andra Scenen.

En lägre däld ibland Alperna. — Ett vattenfall.

Manfred kommer.

Manfred.

Ej middag än: — solbågens strålar hvälfva
De rika himmelsfärgor öfver forsen,
Och rulla silfrets vågiga colonn
Uppöfver klippornas lodräta brant,
Och draga sina streck af fraggigt ljus,
Båd' till och från, likt bleka hästens svans,
Den jättehäst, på hvilken Döden rider
I Uppenbarelsen. Här intet öga,
Förutan mitt, får njuta denna syn;
Allenast jag i denna ljufva öcken!

Med ställets Ande vill jag dela nu
Cascadens hyllning. Jag skall kalla henne.

(Manfred tager af vattnet i sin flata hand och kastar upp i luften, under det han mumlar en besvärjning för sig sjelf. Efter en paus uppstiger Alpfrun under den båge, hvilken bildas af solstrålarne och vattenfallet).

Manfred.

Du sköna Ande! med ditt hår af ljus
Och ögon bländande af glorians sken,
I hvars gestalt de minst förgängliga
Bland jordens döttrars tjusande behag
Förvandlas till en öfverjordisk skepnad,
Af mera rena elementers kraft;
Hvars himla-anlet kläds af ungdomshy,
Liffärgad, likt ett slumradt spenbarns kind,
Som vaggas lätt af modershjertats slag,
Och likt den rosenfärg, som sommarqvälln
På höga isbergs jungfrusnö förbreder,
En jordens rodnad i sin himmels famn,
Så himmelskt, att solbågens skönheter,
Som luta öfver dig, förlora modet.
Du sköna Ande, på din klara panna

Der själens englamildhet speglar sig,
Som vittnar sjelf om sin odödlighet,
Jag ser, att du förlåter jordens son,
Som dolda makter stundom ha förunnat
Att med dem umgås, — om det är en fördel
Af hans förmåga, — att han kallat dig,
Och ser på dig en stund.

Alpfrun.

Du jordens son,
Jag känner dig och makten, som är med dig;
Jag känner dig som rik på digra tankar,
På god och ond bedrift, i båda stor,
Af ödet förd i svåra lidanden.
Jag väntat har det här; — hvad vill du mig?

Manfred.

Betrakta blott din skönhet — intet mer.
Ursinnig har mig jordens yttre gjort,
Och jag min tillflykt tog i dess fördolda
Till deras boningar, som styra henne.
Men de ej kunna hjelpa mig. Jag sökte
Hos dem, hvad ej de kunna ge, och nu
Jag söker ej.

Alpfrun.

Hvad månd den önskan vara,
Som står ej i de mäktigastes makt,
Som styra det osynliga?

Manfred.

En bön;
Men hvarför än engång? den är förgäfves.

Alpfrun.

Jag vet ej det; låt dina läppar tala.

Manfred.

Välan, fastän det sönderslitter mig,
Mitt qval får dock en röst. Ifrån min ungdom
Min ande lefde ej med menskors barn,
Och såg på jorden ej med menskligt öga;
Ej deras ärelystnads törst var min,
Ej deras lefnads högsta mål var mitt;
Min glädje, sorg, passioner och förmåga
Mig gjorde till en främling; lik till skepnad,
I annat allt jag kött och blod var olik;
Och i den stoftverld, som mig omgaf, var
Ej mer än en, som — men om henne straxt.

Som sagdt, med menskor och med menskotankar
Jag hade ej gemenskap; men i stället
Min glädje var i öcknarna att andas
Den svåra luften högt på isbergs topp,
Der fågel ej törs bygga, fjärils vinge
Ej flaxa öfver blomsterlös granit;
Att störta mig i forssen, och att rulla
Med ständigt nya böljors snabba hvirfvel
I någon bergflod, eller oceanen.
Min unga kraft sig gladde häråt, eller
Att följa månans gång igenom natten,
Och stjernorna och deras upp- och nedgång;
Att fånga blixtens eld, tills ögat skymdes,
Att se, hur löfven ströddes kring, och höra,
Hur höstlig stormvind sjöng sin aftonpsalm.
Det var mitt tidsfördrif, samt ensligheten;
Ty om de djur, af hvilka jag var ett, —,
Förtviflad att det vara — mötte mig,
Jag kände mig förnedrad djupt till dem,
Och föll till stoft igen. Och då jag nedsteg,
I enslig vandrings stund till dödens hålor,
Drog, sökande dess orsak i dess verkan,
Från torra ben och stoft och hufvudskålar

De mest förbudna följder. Sen jag spillde
Mång år af nätter på en konst, ej lärd
Se'n fordomtimma; och med tid och möda
Och stränga prof och sådan bot, som har
Uti sig makt båd öfver luften och
De andar, som kringvärfva luft och jord.
Och rymd och det oändliga bebodda,
Mitt öga blef bekant med evigheter,
Som fordom Magerns blef, och hans, som väckte
Ur djupt fördolda källors hemvist upp
Eros och Anteros vid Gadara,
Som jag dig väckt; — och med min kunskap växte
Min kunskaps törst, min makt, som ock min fröjd
Af denna ljusa insigt, intill dess —

Alpfrun.

Far fort!

Manfred.

Ack! det förlänger blott mitt tal,
Att skryta med de tomma egenskaper,
Ty som jag nalkas hjertat af mitt qval —
Men vidare! Jag har ej nämt för dig

Om far, om mor, vän, älskarinna, någon,
Med hvilken jag har burit menskligt band;
Om jag dem haft, de så ej synts för mig —
Der var dock en —

Alpfrun.

Ej skona dig, men fortfar!

Manfred.

Hon var mig lik i anletsdrag, — dess ögon,
Dess hår, dess uppsyn, allt, ja, sjelfva tonen
I hennes tal, man sade, var lik min;
Men allt förmildradt, formadt ljuft till skönhet;
Hon hade samma ensighets-begär
Och åtrå till förbuden kunskaps frukt,
En själ, som kunde fatta universum:
Och ej blott detta, men hon ägde ock
De mildare förmågor, dem jag saknar,
Medlidandet och tårarna och löjet
Och ömhet, — men den hade jag för henne;
Och ödmjukhet, — som aldrig jag har haft.
Och hennes fel, de voro alla mina;
Men hennes dygder voro hennes blott.
Jag tillbad och gaf döden.

Alpfrun.

Med din hand?

Manfred.

Nej, med mitt hjerta mördade jag hennes. —
Det såg på mig och bortdog. Jag har spillt
Blod, men ej hennes; — dock är hennes spildt: —
Jag såg, — och kunde icke stämma det.

Alpfrun.

Och för en varelse af denna stam,
Som du föraktar och som du är öfver,
Förent med oss och våra, du försakar
Vår kunskaps ädla skatt, och krymper hop
Till ömklig dödlighet tillbaka. — Bort!

Manfred.

Hör, luftens dotter! Allt se'n denna stund, —
Men ord är vind, — se på mig under sömnen,
Bevaka mina vakor! — Sitt bredvid mig!
Min enslighet är enslighet ej mer,
Med Furier befolkad; — jag har skurit
I mörkret tänderna, tills dager grydde;
Förbannat mig till solens nedgång, — bedit
Om raseri som en välsignelse, —

Men det förnekades, — har trotsat döden
I stridens larm; — från mig vek vattnet undan;
Och hvarje fara skadlös blef, — och kall
En hjertlös dæmons hand mig höll tillbaka,
Tillbaka vid ett hår, som ej vill brista.
I fantasi och drömmar jag mig dränkte,
I all min själs tillförsel, hvilken förr
En Croesus var i skapelser, men snart
Likt ebbens våg jag kastades tillbaka
Uti min bottenlösa tankes haf.
Jag kastades bland menskor. Glömska sökte
Jag öfverallt, blott icke der den finns,
Det fattas än att lära mig: — min kunskap,
Min öfvermenskliga och långa konst
Är dödlig här. — Jag andas i förtviflan,
Och lefver, — lefver evigt.

Alpfrun.

Tordehända,
Att jag kan hjelpa dig.

Manfred.

Då skall din makt
Uppväcka döda, eller döda mig.

Gör det hvad stund, i hvad gestalt och med
Hvad qval som helst, om blott det är det sista.

Alpfrun.

Det står ej i min makt, men vill du svärja
Min vilja lydnad, göra min befallning,
Det tör dig hjelpa till din önskans mål.

Manfred.

Jag vill ej svärja. — Lyda! hvem? de Andar,
Dem jag kan kalla fram, bli deras slaf,
Som tjent mig! — Aldrig!

Alpfrun.

Är då detta allt?
Du har ej annat svar? Betänk dig dock
En stund, förrn du förkastar.

Manfred.

Jag har talat.

Alpfrun.

Då nog! — Så vill jag hädan! — säg!

Manfred.

Vik hädan!

(Alpfrun försvinner).

Manfred (allena).

Med menskan drifva tid och fruktan gäck:
Sig smyga dagar till och från; hon lefver,
Af lifvet trött och dock för döden rädd.
Bland alla dar, som detta ok än fortfar,
En hatad tyngd uppå ett plågadt hjerta,
Som sänks af smärta, eller klappar fort
Af ångest eller glädje, hvilken slutar
Med kramplik vånda eller död förslappning, —
Bland alla dessa dar af för och efter, —
Ty lifvet har ej något nu, — låt räkna
De få, — de ringare än få, — då själen
Ej räds för döden, och far dock tillbaka
Som för en iskall ström, fast kylan är
Förbi i blinken. Jag har än en utväg
Uti min konst, — jag kalla kan de döda,
Och fråga, hvad det är vi frukta för:
Det värsta svaret är ju endast: Grafven,
Och det är ingenting. — Om ej de svara? —
Den jordade Propheten svarte ju
Spåqvinnan uti Endor; Spartas konung
Aftvang Byzantska möns sömnlösa ande
Ett svar ur ödets bok: — han slog, den sjelf

Han älskade och såg ej hvem han slog,
Och dödde oförsonit, — fast hjelp han tiggde
Hos gudars far, och i Phigalia bad
Arkadiens besvärjare att kalla
Den vreda vålnad fram att blidkas eller
För hämden sätta någon gräns: — hon gaf
Ett tvefallt svar, men hämden gick sin gång.

Om jag ej lefvat, lefde den jag älskar;
Om jag ej älskat, än hon vore skön
Och säll och spridde sällhet. Hvad är hon?
Hvad är hon nu? — ett lam för mina synder, —
Ett något, som jag ej törs tänka, — eller
Ett intet. Jag besvär om några stunder; —
Men denna stund jag bäfvar för min makt:
Till denna stund jag aldrig ryst att se
Ond ande eller god: — nu darrar jag;
En sällsam kyla på mitt hjerta duggar,
Men jag kan göra, hvad jag afskyr mest,
Och trotsa mensklig fruktan. — Natten stundar.

(går).

Tredje Scenen.

Jungfru-bergets spets.

Den första Ödets Gudinna kommer.

Nu stiger månen bred och rund och klar;
Och här på snö, der aldrig menskofot
Af vanlig dödlig trädt, vi nattligt träda,
Och lemna intet spår; på vilda sjön,
En spegel-ocean af bergets is,
På dessa skrofliga ispelar-spetsar,
Som likna fraggan af en yster storm,
Fastfrusen i ett nu — en bild utaf
En afdöd vattenhvirfvel, branta tinnar,
Ett ciseleradt konstverk af ett jordskalf, —
Der molnen hvila sig i förbifarten, —
Oss helgadt till de nattliga bestyr, —
Jag väntar mina systrar, stadd på vägen
Till Arimanes; der i natt vi fira
Vår stora högtid. — Hvad de dröja länge!

En Röst utom theatern sjunger:

I fängelset svala
Förtryckarn låg gömd,

Begrafven i dvala,
Föraktad och glömd;
Jag nedbröt hans häkte,
Slet bojan itu,
Ett svärd honom räckte: —
Tyrann är han nu.
Att löna mitt arbete, dör en million,
Att gälda hans vånda, förspills en nation.

En Annan Röst utom theatern.

Det skepp for med glädje, det skepp for med hast,
Men jag sparde ej segel, jag sparde ej mast;
Der finns ej en planka af skrof eller däck,
Ej krympling att tjuta i aska och säck;
Mer än en, som jag höll, vid han samm, i hans hår,
Ett ämne, af hvilket visst heder jag får;
Förrädisk på land och på hafvet corsar: —
Och honom jag sparat till gladare dar.

Ödets Gudinna svarar:

I staden der andas
Blott sömnen den såta,
Och morgonen randas,
Så dyster och mulen

Att qvida och gråta.
En pest flög så kulen, —
Han lyktat och lyktar
För tusenden lifvet; —
Sjelf modren snart flyktar
Från värnlöshets smärta;
Men såret är gifvet,
Hon flyr ej sitt hjerta.
I ängslan och sorg,
I dödskamp och möda,
Från konungens borg
Till kojan i byn,
Man prisar de döda,
Som se ej den syn.
På en natt jag ett rike för sekler förstör,
Och dock jag mig ofta den fägnaden gör.

Den Andra och den Tredje Ödets Gudinnor inträda.

Alla Tre.

Vår vilja styr de dödliga,
Vårt spår är deras graf,

Vår hand blott ger att åter ta
Den anda, som hon gaf.

Den första.

Välkomna! — Hvar är Nemesis?

Den andra.

I sysslor;
Men hvar, jag vet ej, jag haft händren fulla.

Den tredje.

Hon kommer.

Nemesis kommer.

Den första.

Säg, hvar har du varit nu?
Båd du och systrarna ha dröjt så länge.

Nemesis.

Jag blifvit uppehållen med att laga
Nedbrutna throner, gifta narrar bort,
Och återställa gamla dynastier,
Förskaffa menskor hämd på fiender,
Och locka dem att ångra se'n sin hämd;
Att fösa visa män i dårhuskistan;
Och kläcka gudasvar ur dumhets mun

Att styra verlden med på nytt, ty redan
De höllo på att komma rent ur bruk,
Och packet blef ju näsvist nog att tänka
Och väga konungar på våg och tala
Om frihet, den förbudna frukten. — Kom!
Ren sent! Gif akt att sitta upp på molnen!

(De gå).

Fjerde Scenen.

Arimanes' borg. — Arimanes på sin thron, en eldsglob, omgifven af Andar.

Hymn af Andar.

Vår Konung hell! den jord och skyar fira!
Han går på vattnen och på molnens prakt,
I handen för han elementers spira,
Som slita sig till chaos, då han sagt.
Han andas, — och på hafven stormar sjunga,
Han talar, — och då dönar luftens hvalf;
Han blickar, — från hans blick solstrålar ljunga;
Han går, — och jorden remnar af sitt skalf.
Uti hans fotspår resa sig volkaner;
Hans skugga pesten är; hans hemska stig

Kometers härold, och hans båd orkaner;
Planeter dö, då han förgrymmar sig.
Till honom kriget sina offer sände,
Och Döden blotar jemt. Hans Lifvet är
Med all dess gränslöshet utaf elände —
Hans anden är af allt, hvad jorden bär.

Ödets Gudinnor och Nemesis komma.

Den första Ödets Gudinna.

Hell Arimanes! ty på jorden växer
Hans makt: — sin pligt ha mina systrar fullgjort,
Och äfven jag har ej förspillt min tid!

Den andra.

Hell Arimanes! vi, som böja menskans
Helt styfva hals, oss böja för hans thron!

Den tredje.

Hell Arimanes! vi förbida här
Hans vink!

Nemesis.

Vi äro dina, kungars konung,
Och vårt är allt, som lefver, mer och mindre,
Och oinskränkt det mesta; dock att öka

Vår makt och din, det fordrar all vår omsorg,
Och ej vi spara oss. — Ditt sista bud
Är fyldt till punkt och pricka.

Manfred kommer.

Hvem är det?

En Ande.

En dödlig! — Dristiga och sålda slaf,
Fall ned och tillbed!

En annan Ande.

Mannen känner jag,
En Magus af stor makt och farlig konst!

En Tredje.

Fall ned och tillbed, slaf! — Hvad, ser du ej
Din och vår Konung? — Bäfva då och lyd!

Alla Andarna.

Ödmjuka dig och ditt fördömda stoft,
Om icke, räds det värsta då.

Manfred.

Jag vet det;
Och dock, J sen, jag böjer icke knä.

Fjerde Anden.

Vi skola lära dig.

Manfred.

Jag lärt det redan; —
På jorden mången natt, på bara marken
Jag kastat ned mitt anlet och bestrött
Mitt hufvud fullt med aska; har lärt känna
Afgrunden af all förödmjukelse,
Har dignat ned för fruktlös grym förtviflan,
Böjt knä för egen hopplöshet.

Femte Anden.

Du djerfs
Förvägra Arimanes på sin thron,
Hvad hela jorden skattar, som ej ser
Hans fasas majestät. — Ha! kräla, stoft!

Manfred.

Bjud honom kröka sig för Den, som är
Uppöfver honom, den Oändlige
Beherrskarn, Skaparn, som ej skapat honom
Att blifva dyrkad: — han må böja knä,
Och jag skall ock med honom.

Andarne.

Krossa masken!
I tusen grand!

Första Ödets Gudinna.

Bort! hädan! han är min.
Osedda makters konung! Denne man
Är ej af vanligt slag, som hans gestalt
Och hans besök tycks vittna; ty hans qval
Ha varit af odödlig art, likt våra;
Hans kunskaper och makt och vilja voro,
Så vidt som är förenligt med det stoft,
Som fjättrar andevarelsen, så stora,
Som stoftet sällan bar; hans syftningar
Ha sträfvat framom jordens hyreshjon,
Och honom lärt, hvad vi re'n länge vetat, —
Att kunskap ej är sällhet; vishet blott
Tillbytt okunnighet för det, som är
En annan art utaf okunnighet.
Ej härmed nog: — passionerna — det onda,
Från hvilket jord och himmel, makt och väsen,
Från masken ända upp fritagen ingen —
Ha stungit, och förvandlat honom så,
Att jag, som aldrig ömkar, dock förlåter
Dem honom ömka. Han är min och din;
Låt vara. — Om det är så, eller ej,

I denna verldstrakt ingen Ande har
En själ lik hans, och makt utöfver hans!

Nemesis.

Hvad vill han här?

Första Ödets Gudinna.

Låt honom svara sjelf.

Manfred.

J veten hvad jag vetat; utan makt
Jag vore icke här: men makter finnas
Än djupare på andra sidan. — Der
Ett svar jag söker på de svåra frågor.

Nemesis.

Hvad vill du?

Manfred.

Du kan icke svara mig.

Nemesis.

Väck upp de döda — dem min fråga gäller.

Nemesis.

Tillstäder du, o store Arimanes,
Hans bön?

Arimanes.

Ja!

Nemesis.

Hvilkens ben skall jag bekläda?

Manfred.

En utan grafvård — mana fram Astarte.

Nemesis.

Hamn eller Anda,
Ehvad du må vara,
Som mångahanda
Har unnats bevara
Af jordiska dragen,
Till stoft är du vorden,
Dock åter i dagen
Dig visa på jorden!
Hjerta, gestalt,
Bär, som du bar,
Tag från maskarna allt,
Och var än hvad du var.
Stig upp! — stig upp! — stig upp med en kropp!
Den som sände dig ned, nu manar dig opp!

(Astartes vålnad uppstiger och står midt på theatern).

Manfred.

Är detta död? det blomstrar än på kinden;
Men håll! jag ser, det är ej lifvets hy,
Blott hektisk rodnad, lik det smink, som hösten
På gula löf planterar. — Det är hon!
O Gud! att jag dock skulle hisna vid
Att henne se engång! — Astarte! — Nej,
Jag kan ej! — bjud, att hon oss talar till! —
Förlåt mig eller ock fördöm!

Nemesis.

Vid den makt, som har brutit
Den graf, som dig slutit,
Gif endera svar.
Nu manat jag har.

Manfred.

Hon tiger,
Och denna tystnad svarar mer än nog.

Nemesis.

Min makt förmår ej mer. O, luftens furste,
Det står till dig blott, — hennes röst befall.

Arimanes.

Lyd denna spira, Ande!

Nemesis.

Tyst ännu?
Hon är ej af vår art, hon hörer till
De andra makter. Dödlige! din forskning
Är fåfäng, jag är gäckad.

Manfred.

Hör mig, hör mig! —
Min älskade Astarte, svara mig!
Jag led ändå så mycket, — led så mycket! —
Se mig! ej grafven mer förändrat dig,
Än jag för din skull är. Du älskat mig,
Förmycket, som jag dig: vi skaptes ej
Att plåga så hvarandra, är det ock
Den dödligaste synd att älska så.
Säg, att du ej mig afskyr, — att jag bär
För begge detta straff, — att du är en
Ibland de saliga, — att jag skall dö;
Ty hittills sammansvor sig allt förskräckligt
Att binda mig vid lifvet, — vid ett lif,
Som ger mig afsky för odödlighet, —
En framtid lik det fordna. Ej jag hvilar.
Jag vet ej, hvad jag vill och hvad jag söker:

Jag ser blott, hvad du är, — och hvad jag är;
Och ville höra än, förrn jag förgås,
Den röst, som var musik för mig. — Så tala!
Ty jag har kallat dig i nattens tystnad,
Skrämt fåglen upp, som sof på stilla gren,
Väckt odjur och gjort klyftorna bekanta
Med ditt förgäfves återgifna namn.
Och jag fick svar, — af många fick jag svar,
Af menniskor och andar; — du blott teg.
Så tala! Jag har vakat stjernor trötta,
Och sökt dig fåfängt himlarna igenom.
Så tala! Jag har vandrat genom verlden,
Och har ej funnit der din bild. — Så tala!
Se, dessa djeflar känsla ha för mig,
Jag räds ej dem, har känsla blott för dig. —
Så tala! om ock vredens ord; — blott tala! —
Hvad helst; — blott låt mig höra dig engång, —
En enda, — enda gång blott!

Vålnaden.

Manfred!

Manfred.

Mera!

Det är mitt lif! det är din stämma!

Vålnaden.

Manfred!
I morgon lyktas dina qval på jorden.
Farväl!

Manfred.

Ett ord ännu: — är jag försonad?

Vålnaden.

Farväl!

Manfred.

Säg, träffas vi igen?

Vålnaden.

Farväl!

Manfred.

Ett ord af nåd! Säg, att du älskar mig.

Vålnaden.

Manfred! (Vålnaden försvinner).

Nemesis.

Förbi! Hon kommer ej tillbaka.
Men ordet blifver. Vänd till jorden åter!

En Ande.

Han vrider sig. — Det är att vara dödlig;
Och söka tingen utom dödligheten.

En annan Ande.

Men se, han straxt beherrskar sig och gör
Sitt qval skattskyldigt under viljan. Hade
Han blifvit en af oss, han skulle varit
En mäktig ande.

Nemesis.

Har du mer att spörja
Vår store konung, eller ock hans folk?
Säg!

Manfred.

Nej.

Nemesis.

Farväl då för en stund.

Manfred.

Vi råkas?
Men hvar? på jorden? Som du vill! Jag skiljes
Som gäldenär ifrån er. Nu farväl!

(Manfred går. Förhänget faller).

TREDJE ACTEN.

Första Scenen.

En Sal i Manfreds borg.

Manfred och Herrman.

Manfred.

Hvad lider tiden?

Herrman.

Fattas blott en timma
Tills soln går ned. Det blir en herrlig afton.

Manfred.

Är allt i ordning nu i tornet så,
Som jag befallt?

Herrman.

Ja, herre, allt är färdigt.
Se här är nyckeln, här är skrinet.

Manfred.

Godt!
Nu lemna mig. (Herrman går).

(allena).

Ett lugn är öfver mig;
En oförklarlig stillhet, som tills nu
Ej tillhört allt, hvad jag har känt af lifvet.
Om ej jag kände, att philosophin
Af all vår tomhet är den hjertaste,
Det tomaste bland ord, som dårat öra
Ur lärdoms handtverksspråk, jag skulle tro
Den gyllne konst, ett länge sökt Kalòn,
Hos mig befintligt. Länge ej det varar,
Men nog att hafva känt det blott engång:
Det har mig riktat med ett nyfödt sinne,
Och det skall stå uti min minnesbok,
Att sådan känsla finns. Men hvem är der?

Herrman återkommer.

Herrman.

Herr Abboten i Sanct Mauritii kloster.

Abboten i St. Mauritii kloster kommer.

Abboten.

Frid vare med dig, grefve Manfred!

Manfred.

Tack!

Välkommen, helge far, till dessa murar!
Din ankomst hedrar dem, och dem välsignar,
Som bo derinom.

Abboten.

Gifve Gud, så vore!
Men jag vill tala med dig helst allena.

Manfred.

Gå bort! (Herrman går.) Hvad vill min vördnadsvärde gäst?

Nu, utan omsvep: — Embete och ålder,
Mitt nit, mitt uppsåts renhet för mig talar;
Ett nära, fastän ej förtroligt, grannskap
Dertill. Sällsamma rykten gå omkring,
Af oren art, beställsamt med ditt namn;
Ett ädelt namn i sekler; måtte han,
Som bär det nu, det oförderfvadt lemna!

Manfred.

Far fort, — jag hör.

Abboten.

Man påstår, att du umgås
Med ting, som menskan ej har lof att söka;
Att du gemenskap plägar med de onda,

De himlalösa andar, mörkrets barn,
Som famla kring i dödsens skuggas dal.
Jag vet, att sällan du meddelar dig
Med dödliga, och att din lefnad är
En eremits, på heligheten när.

Manfred.

Och hvilka äro de, som sådant påstå?

Abboten.

De äro — fromma bröder, skrämda landtmän,
Ditt eget folk, — som med oroligt öga
Betrakta dig. Ditt lif det är i fara.

Manfred.

Så tag det!

Abboten.

Jag vill gifva, icke taga. —
Jag vill ej forska i ditt hjertas djup;
Men är det sant, ännu är tid till bättring
Och till förbarmande: försona dig
Med kyrkan, och med himlen genom henne!

Manfred.

Jag hör dig. Detta är mitt svar; hvad jag

Har varit eller är, blir mellan himlen
Och mig. — Jag skall ej välja någon dödlig
Till medlare. Har jag försyndat mig
Mot era stadgar, så bevis och straffa.

Abboten.

Min son! jag talte ej om straff, men blott
Om bättring och förlåtelse; — för dig
Är valet ännu fritt: — hvad bättring angår,
Ha våra stadgar och vår sanna tro
Mig gifvit makt att bana väg från synden
Till högre hopp och bättre tankar; straffet,
Det lemnar jag åt himlen: — "Min är hämden,"
Så säger Herren, och hans tjenare
Ger ödmjukt genljud af det helga ordet.

Manfred.

Ej helga mäns förmåga, gamle man,
Ej bönens kraft, ej ångers reningsbad,
Ej yttre åtbörd, fasta eller ängslan,
Ej, hvad som mera är än detta allt,
Inrotad ångst af djup förtviflan, hvilken
Är samvetsqval förutan helvets-fruktan,
Och sjelftillräcklig gör ett helvete

Af himlens fröjd, — förmår besvärja bort
Från en oändlig själ den friska känslan
Af egna synder, fel och lidanden
Och sjelfhämd; evighetens pina ej
Kan straffa så den sjelf
fördömde, som
Han straffar sjelf sin själ.

Abboten.

Allt det är godt;
Ty det försvinner snart, och lemnar plats
För saligare hopp, som blickar upp
Med lugn förtröstan till det helga rum,
Der den, som söker, finner, hvad än var
Hans brott på jorden, blott han sig försonar:
Försoningens begynnelse är känslan
Af dess nödvändighet. — Ett ord, — och allt,
Hvad kyrkan kan dig lära, skall bli lärdt;
Och allt hvad oss kan bigtas, bli förlåtet.

Manfred.

När Romas sjette kejsare var nära
Sin dödstund, offret för ett sjelfgjordt sår,
Att undfly qvalet af en neslig död
För fordna slafvars hand, och en soldat

Af trogen ömhet ville stoppa till
Det öppna sårets mun med egen mantel;
Då förde Romarn honom bort och sade
Med kejsardömet än i halfsläckt blick:
"Det är för sent! — är detta trohet väl?"

Abboten.

Hvad menar du?

Manfred.

Jag svarar nu med Romarn:
"Det är för sent!"

Abboten.

Det blir ej här för sent,
Att dig försona med din egen själ,
Och den med himlen. Har du intet hopp?
Hur sällsamt! — äfven de, som här förtvifla,
Dock skapa sig en fantasi på jorden,
Och fatta om, likt drunknande, dess gren.

Manfred.

Ack — fader! Äfven jag haft dessa drömmar!
Haft ädla föresatser i min ungdom,
Att göra min till andra menskors själ,

Upplysa folken, och mig resa upp,
Jag visste ej, hur högt, — om ock att falla,
Dock falla så som katarakten faller,
Som, störtad ned ifrån sin svindel-höjd,
I sjelfva djupet af dess svarta afgrund,
(Der dimm-colonner stiga upp att dugga
Som regnmoln ned från återfyllda skyar),
Går låg, men stark ännu. — Men det är slut,
Min tanke sig bedrog.

Abboten.

Och hvarför det?

Manfred.

Jag kunde icke kufva min natur;
Ty den skall träla, som vill gerna herrska, —
Och smila, — tigga, — passa på beständigt, —
Och snoka öfverallt, — och vara sjelf
En evig lögn skall den, som vill bli mäktig
Bland medelmåttan, hvilket mängden är;
Se, jag försmådde att mig blanda med
En hjord, om ej som ledare — för tigrar.
Som lejonet, så är ock jag allena.

Abboten.

Och hvarför ej med andra menskor lefva?

Manfred.

Ty min natur bar afsky för allt lif;
Fast icke grym, ty ej jag ville göra,
Blott finna ödemarker; lik den vind,
Som trifs i öcknen blott och sveper öfver
Den nakna sand, der ört ej fins att sveda,
Och svärmar om bland vilda torra vågor,
Och söker ej, så att det ej är sökt,
Men dödens är det, hvad han möter; så
Var ock min lefnad, men se, något kom
Uti min väg, som är ej mer.

Abboten.

O ve!
Jag börjar frukta, att du är ohjelplig
För mig och mina böner; dock så ung!
Jag ville . . .

Manfred.

Se på mig! det fins en art
Af dödliga på jorden, som bli gamla
I ungdomen, och dö i bästa åren
Förutan krigets våldsamheter bort;
Af vällust några, — andra af bekymmer, —
Af studier somliga, — af ledsnad andra,

Af sjukdomar och af ursinnighet,
Af ett förvissnadt eller krossadt hjerta;
Och detta sista är en sot, som dödar
Långt fler än ödets rullor räkna upp,
Och tager många skapnader och namn.
Betrakta mig, ty just af detta allt
Har jag fått smaka: och af detta allt
Ett vore nog; då undra ej, att jag
Är hvad jag är, men att jag nånsin var,
Och då jag blef, att än jag är på jorden.

Abboten

Men hör mig dock! —

Manfred.

Jag vördar, gamle man,
Ditt stånd och dina år; jag tror din afsigt
Är ren, men det är fåfängt; döm mig ej
Som tvär; jag skonar dig långt mer än mig,
Då jag för denna gång vill vika undan
Allt längre samtal. — Dermed nu farväl!
(Manfred går.)

Abboten.

Han hade blifvit visst ett ädelt väsen:

Han har den kraft, som skulle hafva gjort
Ett herrligt helt af sköna elementer,
Om rätt de blandat sig; som nu det är,
Det är ett rysligt chaos, — ljus och mörker, —
Och själ och stoft, — passioner och förnuft,
I strid och blandning utan mål och ordning,
Dels slumrande och dels förstörande:
Han går förlorad, — nej, han skall det ej;
Jag vill försöka engång till: en sådan
Är frälsning värd; min pligt är allt att våga
För helig sak. Jag följer — trygg, men varsam.
(går.)

Andra Scenen.

Ett annat rum.

Manfred och Herrman.

Herrman.

Ni bjöd mig passa på vid sol-nedgången:
Hon sjunker nedom berget.

Manfred.

Gör hon det?
Jag vill betrakta henne. (Går fram till fönstret.)
Sköna klot,

Naturens afgud i dess ungdomstid,
Det friska menskoslägtets jättesöners
Tillbedjan, englars barns med menskors döttrar
Långt skönare än de, som drogo ned
De fallne andar, som ej återvända. —
O skönaste! det var en dyrkan, förrn
Din skapelses mystér blef uppenbar!
Du första tjenare hos Gud Allsmäktig,
Som fröjdade Chaldeiske herdars hjertan,
På bergens spets, tilldess de smälte bort
I böner! Du förkroppsligade Gud!
Den obekantes bild, som till sin skugga
Dig tog! Du andra stjernors medelpunkt!
Du stjernors stjerna, som gör jorden dräglig,
Och mättar allas anletsfärg och hjertan,
Som vandra der, dit dina strålar nå.
Årstiders herrskarinna, luftstrecks moder,
Och deras, som der bo, ty när och fjerran
Har menskans själ anstrykningen af dig,
Så väl som anletsdragen; — du går upp
Och lyser och går ned i prakt. Farväl!
Jag ser dig aldrig mer. Min första blixt

Af kärlek och beundran var för dig;
Så tag min sista blick: din faller aldrig
På en, som fann i lifvets, eldens skänk
En mera osäll skänk. Hon är försvunnen:
Jag följer.

(går.)

Tredje Scenen.

Bergstrakt. — Manfreds borg synes på afstånd. — En terrass utanför ett torn. Skymning.

Herrman, Emanuel, och andra Manfreds Tjenare.

Herrman.

Och sällsamt nog: så många år hvar natt
Han hållit långa vakor här i tornet
Förutan vittnen. Jag har varit der, —
Det ha vi alla ofta, men af det
Och hvad der fins, kan ingen sluta till
Bestämdt, hvarthän hans studier syfta. Så vidt
Är säkert, att der fins ett rum, dit ingen
Får sticka in sin fot; jag ville ge
Väl tre års lön, om blott jag kunde komma
Hans hemlighet på spår.

Emanuel.

Det vore vådligt;
Var nöjd med hvad du vet.

Herrman.

Ack! du, Emanuel,
Är gammal och förståndig; du kan säga
Oss mycket; du har varit här på borgen, —
Hur länge är det?

Emanuel.

Förr'n Gref Manfred föddes;
Hans far jag tjente: den han visst ej liknar.

Herrman.

Det gäller nog om flera, men hvari
Är deras olikhet?

Emanuel.

Att icke tala
Om vext och anletsdrag, men själ och lynne:
Gref Sigismund var stolt, — men glad och fri, —
En rustare och krigsbuss; hängde ej
Med näsan öfver boken, innestängd,
Och gjorde icke natten till ett tråk,

Men till en högtid muntrare än dagen;
Gick ej bland snår och klippor som en björn,
Ur vägen för all mensklig fröjd.

Herrman.

Besitta,
Hvad det var goda dar! Om de besökte
De gråa murar än engång; det syns,
Som de dem glömt.

Emanuel.

Först måste murarna
Förändra ägare. Åh! jag har sett
Förunderliga saker, Herrman.

Herrman.

Hör!
Berätta vackert om det der; man skall
Ändå fördrifva tiden här på vakt:
Jag hört dig glunka om en händelse,
Som skedde här vid lag, just här vid tornet.

Emanuel.

Å ja, det var en natt, jag mins det grant;
En skymning, liksom nu, en sådan afton, —

Den röda skyn, som sitter der på berget,
Han satt der då, så lik, att visst det är
Densamma; vinden tung och stormig, bergsnön
Begynte glimma, alltsom månen steg;
Gref Manfred var, som nu, derupp i tornet, —
Jag vet ej, hvad han hade för sig, men
Hans enda sällskap på hans vandringar
Och vakor, — hon, som af allt lif på jorden
Han ensam tycktes älska, — var ock der, —
Och älska borde han för blodets band, —
Astarte hans — Men tyst! hvem kommer der?

Abboten kommer.

Abboten.

Hvar är er herre?

Herrman.

Uppe der i tornet.

Abboten.

Jag vill gå upp till honom.

Herrman.

Platt omöjligt;
Han är allena, och vill icke så
Bli öfverrumplad.

Abboten.

Jag tar på mig skulden
För detta fel, om fel det är; — jag måste
Straxt träffa honom.

Herrman.

Ni har talts vid engång
I afton.

Abboten.

Herrman! jag befaller dig,
Straxt klappa på, och säg, att jag är här.

Herrman.

Jag vågar ej.

Abboten.

Då måste jag väl bli
Min egen härold.

Emanuel.

Helge fader, håll!
För Guds skull, tyst!

Abboten.

Hur så?

Emanuel.

Följ med mig bort,
Och jag skall gifva er besked. (De gå).

Fjerde Scenen.

Det inre af tornet.

Manfred allena.

Manfred.

Re'n stjernorna gå upp och månen lyser
Uppöfver bergens snö. O! huru skönt!
Min blick vill dröja hos naturn, ty natten
Har varit mig en mer förtrolig syn,
Än menskan var; i hennes stjernors gryning
Af dunkla, dystra, ödsliga behag
Jag lärde andra verldars tungomål.
Jag mins, att i min ungdom, när jag reste,
Jag stod en sådan natt på Coliseum,
Bland Romas allmakts yppersta reliker;
De trän, som vexte bland de brutna bågar,
I mörkblå midnatt vaggade så skumt,
Och stjernan sken igenom murens remna;
På andra sidan Tibern skällde hunden

Långt borta; närmare från Cæsars borg
For ufvens långa tjut, och derimellan
Från skilda håll skiltvakters nattsång skoftals
Upplyfte sig och dog på vindens vinge.
Ett par cypresser, något längre bort,
I horizonten syntes, men de stodo
Inom ett bågskott, — der Cæsarer bodde,
Och nattens stumma fåglar bo, uti
En lund på tinnar, jemnade med jorden,
Som snor kring kejsar-härdar sina rötter,
Murgrönan nu bekläder lagerns plats; —
Men gladiatorers blodsplats, Circus, står,
En hög ruin i sin förstörings prakt!
Och Cæsars kamrar och Augusti salar
Med grusad prakt till jorden störtat re'n. —
Du ock, o milda måne, skattade
Till detta hela, spred ett stilla sken,
Förmildrande den vilda härjningens
Gråhåriga och sträfva ålderdom,
Och liksom fyllde seklers svalg på nytt;
Lät vara skönt, hvad var, och gjorde skönt,
Hvad ej så var, tills rummet blef ett tempel,
Och hjertat öfverströmmade af tyst

Tillbedjan för den stora forntid, för
De döda furstar, som regera än
Från sina urnor öfver oss. — Det var
En sådan natt! Att jag den mins just nu!
Men jag har märkt, att menskans tankar taga
Sin flygt som vildast, när de bäst behöfde
Ordentligt samla sig.

Abboten kommer.

Abboten.

Min bäste grefve!
Jag ber på nytt om tillgift för min hitkomst;
Men låt dock ej ett välment nit förtörna,
För det det är rättfram: — allt ondt deri
På mig, allt godt det falle på
Ert hufvud; — kunde jag blott säga: hjerta! —
Och röra det med ord och bön, jag vunne
En ädel själ, som irrat, men är än
Ej rent förspilld.

Manfred.

Du känner icke mig;
Min tid är räknad; mina synder skrifna:
Gack hädan, eller skyll dig sjelf. — Vik hän!

Abboten.

Du vill väl ej mig hota?

Manfred.

Icke jag;
Jag säger blott, att fara är på färde,
Och varnar dig.

Abboten.

Hvad menar du?

Manfred.

Se der?
Hvad ser du?

Abboten.

Ingenting.

Manfred.

Se der, se skarpt
Och stadigt; — säg mig nu, hvad ser du?

Abboten.

Hvad hjertat ryser vid, men bäfvar ej —
Jag ser en mörk och fasansvärd gestalt,
Lik underverldens gud, stå upp från jorden;
En mantel döljer anletet, och hamnen

Är höljd i svepning som af moln; han står
Emellan dig och mig; — men jag ej bäfvar.

Manfred.

Du har ej skäl: — han skadar icke dig; —
Men dina gamla lemmar kan hans åsyn
Med slagfluss slå. Jag säger dig, gack hädan!

Abboten.

Jag svarar nej, tills jag med honom kämpat.
Hvad vill han här?

Manfred.

Hm! — ja! hvad vill han här?
Jag sände icke bud, — han kommer obedd.

Abboten.

O ve! förtappade! med sådan gäst
Hvad vill du skaffa? Jag förskräcks för dig;
Hvi stirrar han på dig, och du på honom?
Hu! han afslöjar sig; uppå hans panna
Är thordöns-ärret ristadt; från hans öga
Framgnistrar helvetets odödlighet. —
Vik hädan! —

Manfred.

Säg, hvad är ditt budskap?

Anden.

Kom!

Abboten.

Ho är du? obekanta väsen, svara!

Anden.

Jag är hans ande. — Kom! nu är det tid.

Manfred.

Jag är beredd på allt, men lyder ej
Den makt, som kallar. Hvem har sändt dig hit?

Anden.

Det får du se. — Kom! kom!

Manfred.

Jag har betvingat
Väl större väsenden än dig och kämpat
Med dina öfvermän. Vik härifrån!

Anden.

Din stund är kommen. — Följ mig, dödlige!

Manfred.

Jag visste och jag vet, min stund är kommen,

Men ej att lemna ut min själ åt dig:
Vik hän! Jag dör, som jag har lefvat, — ensam.

Anden.

Då skall jag kalla mina bröder. — Kommen!
(Flera Andar uppstiga.)

Abboten

Försvinnen, onde Andar, straxt försvinnen! —
J ha'n ej makt, der fromheten har makt,
Jag er besvär i Hans namn, —

Anden.

Gamle man,
Vi känne oss, vår sändning och ditt stånd;
Förspill ej helga ord på fåfängt verk,
Det är förgäfves; denne är förverkad.
Jag manar honom än engång. Kom! kom!

Manfred.

Jag trotsar er, — änskönt jag känner, själen
Ifrån mig ebbar, dock jag trotsar er;
Jag står, så länge jag har jordisk anda
Att andas mitt förakt, och jordisk styrka
Att brottas, fast med Andar, hvad J tagen,
Skall tagas led för led.

Anden.

Genssträfvige!
Är det den Mager, som vill genomforska
Osedda verldar, och sig nästan göra
Med Andar jemlik? Är du då i sanning
Så kär i lifvet, samma lif, som gjorde
Dig olycksalig?

Manfred.

Satan! ha! du ljuger!
Mitt lif ser nu sin sista stund, — det vet jag,
Och tigger ej en knäpp af denna stund;
Jag strider ej mot döden, men mot dig
Och dina englar: min försvunna makt
Var icke köpt med tillhjelp af din pöbel,
Men genom högre visdom, — kraft, — botöfning —
Och vako, — själskraft, — och förfarenhet
I våra fäders kunskaper, — då jorden
Såg menniskor och andar arm i arm,
Och J ej ägden företrädet: jag
Mig tryggar vid min kraft, — jag trotsar, smädar
Föraktar er.

Anden.

Men dina många brott
Ha gjort dig —

Manfred.

Hvad är brottet väl för dig?
Skall brottet straffas blott med andra brott
Och större brottslingar? — Till helvet åter!
Du har ej makt med mig, det känner jag;
Och du skall aldrig äga mig, det vet jag:
Hvad jag har gjort, är gjordt; jag bär inom mig
Ett qval, som ej förökas kan af ditt:
Den själ, som är odödlig, gör sig sjelf.
Betalt för goda eller onda tankar, —
Är sjelf sin synds begynnelse och ända, —
Sin egen tid och rum: — dess inre sinne,
Afklädt förgängligheten, lånar ej
Ifrån de yttre tingen bjerta färger;
Uppsvulget blott af smärtor eller fröjd,
Då det sig finner lemnadt åt sig sjelft.
Du frestade mig ej, och kunde icke;
För dig jag icke föll, blir ej ditt rof; —
Jag sjelf var min förstörare, och blir

Det äfven framgent. Bort, bedragne Andar!
På mig är dödens hand, — men icke er.
(Andarne försvinna.)

Abboten.

O ve! du bleknar, — dina läppar hvitna, —
Och bröstet häfver sig, — och rösten rosslar —
Gif himlen dina böner, — bed, ack, bed! —
Om blott i tankarna, — blott dö ej så!

Manfred.

Det är förbi; — mitt öga ser dig ej;
Omkring mig hvirflar allt, och jorden häfver,
Som om den vore under mig. Farväl! —
Gif mig din hand!

Abboten.

Kall, — kall, — till hjertat kall; —
Dock, än en enda bön! — Men ack, hur är dig?

Manfred.

Ack! gubbe! det är ej så svårt att dö. (dör.)

Abboten.

Det är förbi! — hans själ har flytt från jorden. —
Hvarthän? jag ryser; — men det är förbi.

Författarens Anmärkningar.

1) Act. 2. Sc. 2. . . . solbågens strålar hvälfva
De rika himmelsfärgor öfver forsen.

Detta natur-phenomen bildas af solstrålarna öfver den lägre delen af Alpströmmarna: det liknar fullkomligt en regnbåge, nedstigen för att aflägga ett besök på jorden. Sjelfva bågen är så tät, att man kan gå in uti densamma. — Phenomenet visar sig ända till middagstiden.

2) Derst. . . . . . . som väckte
Ur djupt fördolda källors hemvist upp
Eros och Anteros vid Gadara.

Philosophen Jamblichus. Den vackra berättelsen läses i hans lefverne af Eunapius.

3) Derst. . . . . hon gaf
Ett tvefallt svar, men hämden gick sin gång

Berättelsen om Pausanias och Cleonice igenfinnes i Cimons lefverne af Plutarch, samt hos Sophsten Pausanias i dess beskrifning öfver Grekland. Spartanske konungen Pausanias anförde Grekerna i slaget vid Platææ, och omkom sedermera till följe af sina stämplingar emot Lacedæmoniernes frihet.

4) Act. 3. Sc. 2.:

. . . . englars barns med menskors döttrar.

"Då sågo Guds söner menniskornas döttrar, att de voro dägliga, och togo till hustrur, hvilka de helst ville."

"På den tiden voro ock tyranner på jorden, förty sedan Guds söner ingingo till menniskors döttrar, och de födde barn, vordo deraf väldige och fast beryktade män i verlden." I Mos B. 6: 2, 4.

